

Положення про організацію навчального процесу в технікумі

1. Загальні положення

1. Навчальний процес в технікумі – це система організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на кваліфікаційному рівні «молодший спеціаліст» відповідно до державних стандартів освіти.

Навчальний процес базується на принципах науковості, гуманізму, демократизму, наступності та безперервності, незалежності від втручання будь-яких політичних партій, інших громадських та релігійних організацій.

Мова навчання визначається Законом України «Про мови».

Навчальний процес організовується з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвинутої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері, в галузях техніки, технологій, системах управління та організації праці в умовах ринкової економіки.

2. Зміст освіти – це науково обґрунтована система дидактично та методично оформленого навчального матеріалу для кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст».

Зміст освіти визначається освітньо-професійною програмою підготовки, навчальними програмами дисциплін, іншими нормативними актами органів державного управління освітою та технікуму і відображається у відповідних підручниках, навчальних посібниках, методичних матеріалах, дидактичних засобах, а також при проведенні навчальних занять та інших видів навчальної діяльності.

Зміст освіти складається з нормативної та вибіркової частин.

Нормативна частина змісту освіти визначається відповідним державним стандартом освіти.

Вибіркова частина змісту освіти визначається технікумом.

3. Організація навчального процесу базується на багатоступеневій системі вищої освіти.

2. Завдання, права та відповідальність технікуму

Головними завданнями технікуму є:

- забезпечення вимог по впровадженню освітньої діяльності по підготовці молодших спеціалістів за фахом, які включають організаційну, навчальну, виховну і науково-методичну діяльність;
- забезпечення умов для оволодіння системою знань про людину, природу і суспільство; формування соціально зрілої, творчої особистості, виховання морально, психічно і фізично здорового покоління громадян; формування громадської позиції, патріотизму, власної гідності, готовності до трудової діяльності, відповідальності за свою долю, долю суспільства, держави і людства; забезпечення високих етичних норм, атмосфери доброзичливості й взаємної поваги у стосунках між працівниками, викладачами та студентами;
- забезпечення набуття студентами знань у галузі автомобільного транспорту, підготовка їх до професійної діяльності в умовах ринкової економіки;
- підготовка молоді до самостійної діяльності;
- перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів.

Технікум, як вищий заклад освіти має права:

- визначати зміст освіти з урахуванням державних стандартів та освітньо-професійних програм;
- готувати фахівців за державним замовленням та за договорами з юридичними та фізичними особами;
- розробляти та впроваджувати програми з дисциплін, що вивчаються.

Технікум несе відповідальність за:

- дотримання вимог Законів України «Про освіту», «Про мови в Україні» та інших законодавчих актів;
 - дотримання державних стандартів освіти;
 - забезпечення діючих умов проведення освітньої діяльності;
 - дотримання фінансової дисципліни та збереження державного майна;
- соціальний захист учасників навчально-виховного процесу.

3. Нормативно-правова база організації навчального процесу у технікумі

Організація навчального процесу у технікумі базується на Законі України «Про освіту», державних стандартах освіти, інших актах законодавства України з питань освіти та наказах по технікуму.

Організація навчального процесу здійснюється в технікумі відділеннями та цикловими комісіями.

Планування навчального процесу здійснюється на підставі навчальних планів за спеціальностями, робочих навчальних планів і програм та програм з дисциплін, що вивчаються у відповідності до розпорядчих документів Міністерства освіти і науки України.

Навчальний процес у технікумі охоплює всі компоненти навчання, учасників навчального процесу (викладачів, студентів), засоби, форми і методи навчання. Навчальний процес організовується з урахуванням науково-педагогічного потенціалу, матеріальної, і навчально-методичної бази технікуму, сучасних інформаційних технологій.

Організація навчального процесу здійснюється навчальними підрозділами вищого навчального закладу (відділеннями, цикловими комісіями). Основним нормативним документом, що визначає організацію навчального процесу в конкретному напрямку освітньої або кваліфікаційної підготовки є навчальний план.

Навчальний план визначає перелік та обсяг нормативних і вибіркового навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, їх обсяг, форми та засоби проведення поточного і підсумкового контролю.

Навчальний план затверджується директором технікуму.

Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план.

Нормативні навчальні дисципліни встановлюються державним стандартом освіти. Дотримання їх назв та обсягів є обов'язковим.

Вибіркові навчальні дисципліни розробляються і встановлюються в технікумі.

Місце і значення навчальної дисципліни, її загальний зміст та вимоги до знань і вмінь визначаються навчальною програмою дисципліни.

Навчальна програма нормативної дисципліни є складовою державного стандарту освіти.

3.1. Робочі навчальні плани

Робочий навчальний план – це нормативний документ вищого навчального закладу, який складається технікумом на поточний навчальний рік і конкретизує перелік та обсяг нормативних та вибіркового навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, графік навчального процесу, форми та засоби проведення поточного і підсумкового контролю за семестрами.

Обсяг дисциплін в робочих навчальних планах для студентів 1-х курсів визначається вимогами, яким відповідає повна загальна середня освіта.

Основою робочих навчальних планів заочної форми навчання є стандарт освіти. Вони складаються згідно загального обсягу годин денної форми навчання з урахуванням бюджету навчального часу заочної форми навчання.

Робочий навчальний план кожної спеціальності містить в собі графік навчального процесу по курсах з визначенням тривалості семестрів, екзаменаційних сесій, практик, канікул і дипломного проектування. Загальне тижневе навантаження складає 54 години з урахуванням самостійної роботи студентів. Робочі навчальні плани з кожної спеціальності затверджуються директором технікуму.

3.2 Навчальні програми з дисциплін

Навчальні програми з дисциплін є основним нормативним документом планування та організації навчального процесу, які розробляються викладачами. Вони визначають місце і значення навчальної дисципліни в реалізації освітньо-професійної програми підготовки, її зміст, послідовність і організаційні форми вивчення навчальної дисципліни, вимоги до знань і умінь студентів.

Навчальні програми складаються відповідно вимог форми № Н-3.03.

3.3 Робочі навчальні програми (РНП)

РНП розробляються викладачами на підставі навчальних програм з кожної дисципліни відповідно до навчального плану. РНП розглядаються головами циклових комісій і затверджуються заступником директора з навчальної роботи. Робочі навчальні програми складаються відповідно форми № Н-3.04.

3.4 Навчально-методичний комплекс дисциплін (НМКД)

Для високоякісної підготовки молодших спеціалістів значне місце в плануванні навчального процесу належить навчально-методичному комплексу дисципліни, якій розробляється згідно робочих навчальних програм. Основними розділами навчально-методичного комплексу дисциплін є регламентуюча документація (навчально-методичний матеріал), що включає:

- програму з навчальної дисципліни;
- робочу навчальну програму дисципліни;
- конспект лекцій;
- плани проведення занять;
- завдання для самостійної роботи студентів та науково-методичні вказівки по їх виконанню;
- інструкції та методичні матеріали для виконання лабораторних (практичних) і розрахунково-графічних робіт;
- завдання для проведення модульного і підсумкового контролю знань студентів;
- завдання комплексних контрольних робіт;
- тематика і методичні вказівки для курсового і дипломного проектування (для спецдисциплін);
- контрольні тести;
- екзаменаційні білети (тестові завдання);
- методичні вказівки по проведенню виробничої (технологічної) і переддипломної практики (для спец дисциплін).

Навчально-методичні комплекси дисциплін розробляються викладачами, розглядаються та обговорюються цикловими комісіями, погоджуються з методичним кабінетом.

3.5 Індивідуальний робочий план викладача

Індивідуальний робочий план викладача розробляється кожним викладачем на поточний навчальний рік. Згідно вимог форми № Н-4.04. основними розділами індивідуального робочого плану є:

- навчальна робота;
- методична робота;
- наукова робота;
- організаційна робота.

4. Інноваційні технології навчання

4.1. Модульне навчання

Оснoву навчального процесу технікуму складають особистісно-орієнтовані технології навчання, зокрема модульна технологія.

Модульне навчання (варіанти – модульно-рейтингова, проблемно-модульна системи навчання, модульно-розвиваюча система, тощо) широко використовується та характеризується наступними позиціями: 1) кожен модуль (завершений блок інформації) має чітку структуру: вступна лекція, кілька дискусій чи практичних, на завершення – семінар чи конференція; 2) демократизм (студенти вільно почувають себе у спілкуванні з викладачем, дискусії відбуваються у атмосфері психологічного комфорту); 3) багатобальна система оцінювання не лише знань студентів, а й кожної їх діяльності щодо оволодіння знаннями та відпрацювання навичок професійної діяльності; 4) матеріальне та фінансове забезпечення індивідуального підходу.

Як будь яка педагогічна технологія модульна задовольняє вимогам:

- концептуальність;
- системність;
- керованість;
- ефективність;
- відтворюваність.

Робота розкриває теоретичний, методичний та практичний зміст модульного навчання, яке повною мірою відповідає принципам особистісно орієнтованої спрямованості навчальної діяльності.

4.2. Методичне забезпечення навчальної дисципліни

Навчально-методичний комплекс дисциплін

Методичною радою технікуму затверджений навчально-методичний комплекс забезпечення викладання предмета, який встановлює регламентуючу документацію:

Виписку з навчального плану.

- Навчальну програму.
- Робочу навчальну програму.
- Плани уроків.
- Конспекти лекцій.
- Завдання контрольних робіт (тематичні та обов'язкові, директорські роботи).
 - Тестові завдання (тематичні, підсумкові).
 - Інструкції до практичних та лабораторних робіт.
 - Екзаменаційну документацію.
 - Методичні вказівки, розробки, рекомендації з предмету.
 - Ілюстративний матеріал
 - Завдання олімпіад.
 - Методичні вказівки та посібники по самостійній роботі студентів.

- Комплекс методичного забезпечення керівника курсової роботи, курсового та дипломного проекту
 - Методичні рекомендації по виконанню КР, КП, ДП.
 - Тематика курсових завдань, затверджених рішенням предметної комісії.
 - Перелік літератури
 - Зразки робіт
 - Рекомендації по підготовці та проведенню студентами захисту робіт (в т.ч. перелік запитань, на які студент має відповісти)
 - Критерії оцінок
 - Журнал обліку виконання студентами КР, КП.
 -

4.3 Технологія особистісно-орієнтованого заняття

Будь-яка діяльність – це своєрідний рух по певному шляху. І для того щоб цей рух був успішним, студенту треба знати «етапи шляху»: коли буде контроль, консультація, атестація. Тобто, якщо ми хочемо включити особистість у освітній процес, потрібно мотивувати її діяльність, вона повинна побачити в ній свою значимість. Навчання без мотивації й визначення цілей рівнозначна роботі в порожній аудиторії.

Студенти повинні знати норми навчальної діяльності та її етапи (в контексті заняття, теми і т.д.). Але ці норми повинні бути достатньо вільні – що заважає досягненню мети, все зайве – (як йти до дошки, вставати із-за стола і т.п.) повинно бути відкинуто.

Необхідно звертати увагу на ті якості (цінності) особистості, які сприяють її досягненню цілі і належним чином цінувати їх. Цінування – це вираження викладачем своєї радості з приводу досягнень студентів. Цінування безпосередньо не зв'язано з оцінюванням.

Ключову роль в особистісно-орієнтованій діяльності способів просування до мети. Це може бути вибір варіанту, відповіді домашнього завдання, вибір варіанту складання конспекту – все, що не порушуючи ходу пізнання, дозволяє студентові усвідомити процес суб'єктивного вибору, відповідальності за цей вибір і його результат. Наприклад, одна справа викликати трьох студентів і дати їм завдання, зовсім інша – назвати прізвища – і запропонувати їм самим вибрати варіант завдання.

Отже постійне тренування суб'єктивності – здатності до вільного вибору і відповідальності більше всього сприяє становленню розвинутої особистості.

Для того, щоб бути суб'єктом навчальної діяльності, той хто навчається повинен знати основні етапи її етапи: орієнтація-цілевизначення; проектування-організація-реалізація; контроль-корекція-оцінювання.

1. Етап орієнтації:

- мотивація діяльності, позитивна установка на роботу;
- орієнтація студентів на даному занятті, в цілісному курсі, розділі, темі;
- опора на особистий досвід студентів із проблеми заняття.

2. Етап цілевизначення:

- визначення спільно зі студентами особистісно-значимих цілей діяльності (що може дати заняття студенту зараз, для тематичного оцінювання, атестації, майбутнього життя);

- визначення показників досягнення поставлених цілей (які знання, уявлення способи діяльності будуть свідчити про це);

- методи і прийоми першого і другого етапів; актуалізація, проблематика, інтрига, ігрова ситуація, формування пізнавального інтересу.

3. Етап проектування:

- залучення студентів (по можливості) до планування майбутньої діяльності через попередню роботу (завдання на випередження, повідомлення, реферати, підготовка наочності, самостійні завдання, складання плану роботи, його обговорення).

4. Етап організації виконання плану діяльності:

- передбачення варіативності у виборі способів навчальної діяльності (письмово чи усно; індивідуально чи в групі; в узагальненому вигляді або на конкретних прикладах);

- вибір студентами способів фіксації пояснення нового матеріалу (конспект, схема, таблиця, план, тези, висновки);

- вибір (по можливості) завдань і способів їх виконання при закріпленні знань, формуванні умінь і виробленні навичок;

- варіативність домашнього завдання (диференціації за рівнем складності і способом виконання).

Методи і прийоми психолого-педагогічної підтримки діяльності студентів:

- заохочення – створення яскравих наочно-образних уявлень;

- навчально-пізнавальна гра;

- створення ситуації успіху;

- створення проблемної ситуації;

- спонування до пошуку альтернативного рішення;

- виконання творчих завдань;

- створення ситуацій взаємодопомоги.

5. Етап контрольної-оціночної:

- залучення студентів до контролю ходу навчальної діяльності (парні і групові форми взаємоконтролю; самоконтроль);

- участь у виправленні допущених помилок, неточностей, осмислення їх причин;

- надання студентам можливості самостійно або з допомогою вчителя, товаришів по навчанню порівнювати отриманий результат з критеріями еталона (цілі);

- використання механізмів цінування (позитивного ставлення до успіхів) і «оцінювання» не тільки кінцевого результату, але і процесу навчання.

Завершує навчальну діяльність на занятті заключний етап усвідомлення ситуації досягнення цілі, переживання ситуації успіху.

Ще раз про відмінність «цінування» від «оцінювання». Оцінювання передбачає кількісну і якісну (як позитивну так і негативну оцінку) навчальної праці студентів, «цінування» може бути тільки позитивним. Саме воно є

основним механізмом культивування системи гуманістичних, соціально орієнтованих цінностей.

4.4 Зразок плану навчального заняття

План заняття

Навчальна дисципліна:

Тема.

Мета.

Вид заняття: лекція з елементами бесіди.

Методи: пояснення, бесіда.

Матеріально-технічне забезпечення, дидактичні засоби, ТЗН.

Структура заняття

1. Організаційна частина заняття:
Перевірка присутності студентів на занятті.
Відповідь на питання студентів
2. Актуалізація опорних знань
3. Повідомлення теми, формування мети та основних завдань
4. Мотивація навчальної діяльності
5. План заняття
6. Підведення підсумків:
 - узагальнення матеріалу.
 - Видача завдання для самостійної роботи студентів.

Література:

Викладач _____

Дидактичні характеристики і основні варіанти кожного елементу заняття:

Актуалізація опорних знань. Сприйняття нового матеріалу повинно спиратись на пам'ять студентів, на їх чуттєвий досвід або знання, якими вони володіють у процесі самостійних спостережень або під час вивчення на попередніх заняттях з даної дисципліни або споріднених дисциплін.

Мотивація навчальної діяльності. Мотивація як окремих елементів заняття не виділяється, а проводиться протягом усього заняття. Мотивація проводиться для того, щоб викликати інтерес до заняття. Це здійснюється шляхом:

- постановкою далекої і близької перспективи у навчанні;
- складання проблемних ситуацій;
- повідомлення студентам практичного і теоретичного знання матеріалу, який вивчається;
- оцінювання знань;
- створення складання ситуації задоволеності студентів у навчанні.

Викладення нового матеріалу. Викладення нового матеріалу треба розглядати як дидактичний процес з точки зору сприйняття. Для цього необхідно визначитись, за допомогою яких методів можна досягти

найбільшої повноти, чіткості та глибини відображення у свідомості студентів найбільш суттєвого засвоєння науково-технічних знань, зв'язків ті співвідношень.

Узагальнення та систематизація знань. Узагальнення та систематизація надають навчальному матеріалу певної послідовності й підпорядкування понять. Ефективним засобом узагальнення та систематизації навчального матеріалу традиційна дидактика вважає порівнювання і складання систематизуючи таблиць, завдання студентам для самостійного виконання.

Підведення підсумків заняття. Викладач коротко повідомляє, про що нове довідалися студенти, якими знаннями оволоділи, оцінює роботу групи і окремих студентів.

Видача домашнього завдання. Викладач пояснює зміст роботи, засоби і послідовність її виконання.

4.5 Орієнтовна програма експертної оцінки сучасного заняття

Назва дисципліни

Дата відвідування

Курс, група, спеціальність

Прізвище, ім'я, по-батькові викладача

Хто відвідав заняття

Тема заняття

Мета відвідування

Вид заняття

Назва блоків		Критеріальні рівні	Оцінка у балах					
			5	4	3	2	1	0
Організаційний блок		1.1. Степінь організації підготовки студента до заняття						
		1.2. Раціональне використання часу на занятті						
		1.3. Використання санітарно - гігієнічних норм, правил техніки безпеки, охорони праці						
		1.4. Ведення документації викладачем						
		1.5. Методичне забезпечення викладання предмета						
		1.6. Інформаційне забезпечення						
		1.7. Забезпеченн контролюючими засобами						
Цільовий блок	Етап	2.1 Мотивація діяльності						
		2.2.Постановка мети, показників досягнення поставлених цілей						
Дидактичний блок		3.1. Методика викладання: структура заняття, головні змістовні розділи, вільне володіння матеріалом, науковість та новизна, врахування особливостей аудиторії, зв'язок з життєвою та виробничою практикою і висновки						
		3.2. Дотримання дидактичних принципів (науковості, наочності, міцності, послідовності, доступності, узгодженості), ефективність їх використання						

	3.3. Використання методів навчання (іноваційність метод "мозкового штурму", метод евристичних запитань, метод інверсії, метод особистісної аналогії, методи дослідницького навчання, самостійна робота, метод диференціації і індивідуалізації, проникнення в сферу суміжних дисциплін, метод поєднання репродуктивного і продуктивного мислення і т.ін.						
--	--	--	--	--	--	--	--

		5	4	3	2	1	0
Дидактичний блок	3.4. Доцільність, ефективність, новизна, відповідність темі вибраних методів, засобів навчання						
	3.5. Ступінь популярності, доступність викладання, зрозумілість, простота викладу, поєднання з майбутньою професією						
	3.6. Реалізація основних загально-навчальних вмінь і навичок: - загально пізнавальні: аналізувати, порівнювати, виділяти головне, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; - логиков-мовленнєві: зосереджено слухати, виділяти смислові елементи висловлювання, запитувати і відповідати зв'язано, послідовно міркувати.						
Психо-педагогічний блок	4.1. Рівень психологічної взаємодії студента і викладача, співпраця, співтворчість.						
	4.2. Культура спілкування, емоційність, виразність, інтонація, наукова та загальна ерудиція викладача.						
Оціночно-результативний блок	5.1. Залучення студентів до контролю ходу навчальної діяльності						
	5.2. Використання механізмів "цінування" (позитивного ставлення до успіхів).						
	5.3. Оцінка рівня знань						
Експертний блок	Сума набраних балів						
	_____ = _____ =						
	Максимальна сума балів 100						
	Критерії оцінювання						
	Рівні високий	1-0,9					
	Достатній	0,89-0,75					
	Задовільний	0,74-0,6					
	Незадовільний	0,59-0,4					
	Критичний	0,39 і нижче					

5. Форми і види організації навчання та методи їх проведення

Відповідно до «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», затвердженого Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України (наказ № 161 від 02.06.1993 р.), навчальний процес здійснюється у формах:

- навчальні заняття;
- виконання індивідуальних завдань;

- самостійна робота студентів;
- практична підготовка;
- контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять є: лекція; лабораторне, практичне, семінарське заняття; консультація.

Загальні особливості основних видів навчальної діяльності

5.1 Лекція, її види

Лекція – один з основних видів навчальних занять у вищих навчальних закладах.

Лекція – це логічне, послідовне викладання матеріалу, яке характеризується судженням, висновками, підсумком.

Лекція – основна форма проведення навчальних занять у вищих навчальних закладах і призначена для засвоєння теоретичного матеріалу.

Як правило, лекція є елементом системи занять, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни. Тематика курсу лекцій визначається робочою програмою. Можливе читання окремих лекцій з проблем, які стосуються даної навчальної дисципліни, але не охоплені навчальною програмою.

Види лекційних занять

Лекція-бесіда (діалог з аудиторією)

- Передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією.
- Дозволяє визначити зміст теми викладу навчального матеріалу з урахуванням особливостей аудиторії.
- Дозволяє використати колективне коло знань, запитання до аудиторії можуть ставитися на початку лекції і по ходу її.

Лекція – дискусія

- Викладач не тільки використовує відповіді слухачів на запитання, але й організовує вільний обмін думками в інтервалах між логічними розділами.
- Дозволяє викладачеві керувати колективною думкою слухачів; використовувати її з метою переконання, виправлення помилок, негативних явищ.
- Ефективність буде лише при вірному підборі запитань для дискусії і вмілому цілеспрямованому керівництві нею.
- Вибір запитань визначається викладачем залежно від складу студентів, матеріалу і конкретних даних завдань, які лектор ставить перед собою.

Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку

- Викладач з допомогою ТЗН має можливість одержати відповідь про реакцію всієї групи на поставлене запитання.

- Запитання задаються на початку і в кінці кожного логічного розділу лекції.

По-перше, для того, щоб дізнатися на скільки слухачі знають про дану проблему, по-друге, щоб з'ясувати рівень засвоєння матеріалу. Незадовільні результати підкажуть як змінити методи ведення лекції.

Найпростіший зворотний зв'язок можна здійснити методом усного опитування, із застосуванням найпростіших тестів, без машинного, машинного програмованого контролю тощо.

Лекція-консультація

- Після короткого викладу основних понять теми студенти задають питання лектору.

- У кінці невелика дискусія з висновками викладача.

- Організують тоді, коли студентам варто надати допомогу.

Питання слухачів можуть подаватися в усній і письмовій формі: перша частина проводиться у вигляді лекцій, друга – консультація відповіді на запитання, обмін думками;

- можна проводити самостійне вивчення матеріалу за підручником і консультацією.

„Прес-конференція”

- Проводиться із запрошенням спеціалістів, організовується по комплексних проблемах.

- Проводиться не одним викладачем, а науковцями з даної проблеми.

- Проводиться тоді, коли запитання студентів виходять за рамки тематики навчального курсу.

- Слухачі можуть підготувати питання в письмовій формі.

- Можна проводити з використанням відеотехніки.

Проблемна лекція

- Наявність проблемних питань.

- Наявність проблемних ситуацій, проблем.

- Наявність гіпотез, розв'язування й аналіз проблеми.

- Творче вивчення основних питань теми.

- Підсумки з використанням евристичної бесіди.

Лекція –запрошення до колективного дослідження (поточна „мозкова атака”)

- Пропозиція студентам сумісно вивести те або інше правило, закономірність, явище.

- Звертання до досвіду і знань аудиторії.

- Уточнення: підвести під колективну думку теоретичну базу, систематизація колективної думки і повернення її слухачам у вигляді „сумісно виробленого” тезису.

- Завдання: не тільки повідомити корисну інформацію, але й зробити так, щоб студент переконався в тому, що він може сам одержати таку ж або подібну інформацію.

- Переконати студентів, що така інформація є керівництвом до діла.

Основними типами лекційних занять є

- вступна лекція;
- проблемна лекція;
- тематична лекція з елементами евристичної бесіди;
- лекція з елементами проблемних ситуацій;
- лекція з використанням ЕОМ і ТЗН;
- лекція з використанням реферативних робіт студентів;
- оглядова лекція.

5.2 Семінарське заняття

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів).

Семінарське заняття проводиться в аудиторіях або в навчальних кабінетах з однією академічною групою.

Перелік тем семінарських занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться в навчальний журнал.

Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Типи семінарських занять

- 1.Семінар з використанням евристичної бесіди:
 - постановка та вирішення пізнавальних завдань;
 - використання запитань і організація відповіді студентів.
- 2.Семінар-диспут:
 - студенти в ситуаціях полеміки вчаться аргументовано захищати свої ідеали, думки, переконання, ідеї;
 - наявність питань, що розглядаються;
 - вибір методів роботи студентів.
- 3.Семінар з виступами студентів:
 - видача індивідуальних завдань студентам;
 - виконання студентами рефератів, доповідей, повідомлень;
 - наявність обговорюваних питань чи проблем;
 - форми роботи для вирішення питань, проблем.
- 4.Міждисциплінарний семінар:
 - наявність розглядуваних проблем, запитань з декількох навчальних дисциплін;
 - обговорення розглядуваних проблем;
 - вибір форм і методів роботи студентів.
- 5.Комбіноване семінарське заняття:
 - постановка навчальних завдань;

- наявність цих завдань;
- доповіді, реферати, повідомлення, які переходять у розгорнуту бесіду або дискусію.

6. Семінар-практикум:

- наявність розглядуваних питань;
- складання, відповідно до плану, завдань творчого, пошукового та дослідного характеру;
- обговорення та вирішення поставлених завдань.

Призначення семінарських занять:

- розвивати самостійність студентів;
- вдосконалювати та поглиблювати закріплені знання;
- розвивати вміння і навички роботи з додатковою та довідковою літературою;
- оволодівати методами добору матеріалу, вчитися виділяти головне;
- вчити студентів користуватися різними формами роботи.

Вимоги до семінарських занять

- Високий організаційний, науково-методичний рівень семінарських занять.
- Проведення семінарського заняття після прочитання циклу лекцій на відповідну тему навчальної дисципліни.
- Виділення науково-обґрунтованого об'єму літератури самостійної роботи при підготовці семінару.
- Наявність графіка групових та індивідуальних консультацій за темою самостійного заняття.

Якісні характеристики

- Ефективність навчально-виховного впливу на студентів.
- Відповідність планів семінарських занять програмі курсу.
- Підготовка викладача, змістовність вступного і заключного слова викладача, характеристика доповідей студентів.
- Глибина розгляду вузлових питань, уміння встановлювати міждисциплінарні зв'язки.
- Активність студентів.
- Взаємодія в різних формах роботи.

Порядок обліку і контролю

Викладач, який веде семінарське заняття, здійснює:

- контроль відвідування;
- контроль якості виступів студентів, виконаної ними роботи;
- характеристику відповідей студентів, вказує на недоліки, шляхи та засоби їх подолання;
- виставлення кожному студенту оцінки.

5.3 Практичне заняття

Практичне заняття – форма навчального процесу, при якій викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань.

Перелік тем практичної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідних теоретичних положень, наборі завдань різної складності для розв’язання їх студентами на занятті. Вказані методичні засоби готуються викладачем, якому доручено проведення практичних занять, за погодженням з лектором даної навчальної дисципліни.

Практичне заняття включає: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв’язування з їх обговоренням, розв’язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, зараховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Типи практичних занять

Практичне заняття проводиться з метою формування в студентів умінь і навичок робити із технікою, обладнанням, для більш глибокого їх вивчення, виконання окремих прийомів тощо.

За цілями і структурою практичні заняття є зв’язуючою ланкою, яка пов’язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни.

На практичних заняттях можуть застосовуватися різні форми організаційної роботи:

- групова фронтальна – повинно бути однотипне обладнання в розрахунку на всю групу (підгрупу);
- бригадна фронтальна – використовується в тих випадках, коли немає можливості проводити заняття групою фронтально. У цьому випадку група ділиться на ланки (2-4 особи). Кожна ланка в один і той же час виконує однакові види робіт на відповідних робочих місцях;
- бригадна форма – проводиться аналогічно до бригадної фронтальної, але при умові, коли кожна бригада виконує різні види робіт на відповідних робочих місцях;
- індивідуальна форма – кожний студент має індивідуальне практичне завдання.

Переміщення ланок по робочих місцях відбувається відповідно до розробленого графіка.

До кожного практичного заняття повинна бути складена інструктивна карта для студентів, що є обов’язковим документом і забезпечує послідовність дій студентів на досягнення мети практичного заняття та конкретизує підготовку їх до заняття.

Основними методами практичного заняття є: самостійна робота, інструктаж, вправи, дослідження, стимулювання.

Вимоги до практичного заняття

Призначення:

- вдосконалення теоретичного матеріалу та його застосування;
- застосування вмінь і навичок при роботі з механізмами, обладнаннями, інструментами, розв'язанні вправ;
- участь студентів у різних формах роботи;
- розвиток самостійності студентів;
- високий організаційний рівень;
- високий методичний і науковий рівень;
- раціональне використання часу;
- дотримання правил техніки безпеки й охорони праці;
- дотримання тем навчальної дисципліни;
- дотримання технології послідовності виконання роботи;
- наявність та підготовленість робочих місць для практичних занять;
- дотримання вимог ведення діловодства.

Якісні характеристики

- Ефективність самостійної роботи студентів.
- Відповідність та узгодженість практичних занять з програмою курсу.
- Підготовка викладача, його дії. Характеристика відповідей і роботи студентів.
- Своєчасне виконання роботи, оформлення та здача звіту.
- Збереження приладів, інструментів, робочого місця під час роботи та після її закінчення.

Порядок обліку і контролю якісних характеристик

- Контроль відвідування.
- Контроль теоретичної підготовки.
- Контроль самостійності при виконанні практичної підготовки.
- Контроль дотримання правил техніки безпеки й охорони праці, охайності в роботі.
- Контроль своєчасності й охайності виконання звіту.
- Виставлення оцінок кожному студенту.
- Виставлення підсумкової оцінки.

5.4. Лабораторне заняття

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, при якому студент під керівництвом викладача особисто доводить натуральні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним обладнанням, обчислювальною технікою,

вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній галузі.

Перелік лабораторних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Замінювати лабораторне заняття іншими видами навчальних занять не дозволяється.

Лабораторне заняття включає: проведення поточного контролю підготовленості студентів до виконання конкретної лабораторної роботи, виконання завдань теми заняття, оформлення й індивідуальний звіт з виконаної роботи та його захист перед викладачем. Виконання лабораторної роботи оцінюється викладачем. Підсумкова оцінка виставляється в журналі обліку виконання лабораторних робіт. Підсумкові оцінки, отримані студентом за виконання лабораторних робіт враховуються при виставленні семестрової підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Типи лабораторних занять та методи їх проведення

1.Лабораторне заняття - різновид практичного заняття (пов'язане із спостереженням і аналізом вивчаючих явищ шляхом постановки досліду).

2.Розрізняють:

- традиційні лабораторні заняття;
- дослідні лабораторні заняття.

3. Звичайне лабораторне заняття має такі особливості:

- мета роботи наперед точно визначена;
- обладнання, прилади, інструменти наперед підібрані і в підготовленому вигляді запропоновані студентам;
- методика та послідовність операцій наперед точно відпрацьовані і зведені в інструкційну картку, підготовлені і форми звітної документації;
- характером роботи є операції, що підтверджують закони, що студенти раніше вивчали;
- результат, який повинен бути одержаний у роботі, відомий студентам.

4. Дослідна (експериментальна) лабораторна робота, яка має такі особливості:

- визначена тема і мета роботи;
- студенти самостійно під керівництвом викладача розробляють відповідні вимоги до виконання роботи;
- прилади та інструменти, що зберігаються в лабораторії, видаються студентові на вимогу;
- методику й послідовність роботи, форми фіксації її результатів розробляє сам студент під керівництвом викладача на основі досвіду, одержаного при виконанні проведених раніше робіт;
- характер роботи – дослідження явищ з метою надходження невідомих студентові залежностей;
- результат роботи студентові наперед невідомий.

Домінуючі методи

Лабораторне заняття, самостійне вивчення, дослідження, перевірка гіпотез, стимулювання.

Форми роботи

1. Індивідуальна робота студентів.
2. Групова.
3. Ланками.

Вимоги до лабораторної роботи

Призначення:

- формувати професійні вміння та навички;
- вміння застосовувати знання на практиці;
- дослідження наукових гіпотез.

Вимоги:

- раціональне обладнання робочих місць, забезпеченість необхідним обладнанням, інструментами, інструктажем, матеріалом, який необхідний для проведення робіт;
- дотримання правил техніки безпеки та охорони праці;
- систематична перевірка надійності і комплектності обладнання, апаратури;
- наявність на кожному місці розроблених інструкцій, необхідної літератури, бланків звітної документації.

Якісні характеристики

- Обладнання робочих місць повинні забезпечувати виконання роботи кожним студентом;
- засвоєння студентами необхідної теоретичної інформації;
- засвоєння студентами правил охорони праці і техніки безпеки, прийомів роботи з інструментами й обладнанням;
- свідомість дій студентів, розуміння ними безпосереднього зв'язку між теорією і виконуваною роботою;
- оформлення лабораторної роботи проводиться тут же, у лабораторії.

Порядок обліку та контролю якісних характеристик

- Автоматизований контроль.
- Тестовий контроль.
- Не підготовлені студенти до виконання лабораторних робіт не допускаються.
- При роботі групами слід вибрати старшого (бригадира).

Проведення лабораторних і практичних занять

У ході лабораторних і практичних робіт студенти виконують різні практичні дії.

Основою успішного виконання цих дій є вміння керівництво роботою з боку викладача, яке здійснюється завдяки інструктуванню студентів протягом всього заняття.

Інструктаж – це діяльність викладача, спрямована на організацію, коригування та вдосконалення навчально-практичної роботи, необхідної для засвоєння знань, умінь і навичок, передбачених програмою.

Розрізняють три види інструктажів:

- вступний;
- поточний;
- завершальний.

5.5 Консультації

Консультація – форма навчального заняття, при якій студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною або груповою, залежно від того чи викладач консультує студентів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань чи з теоретичних питань навчальної дисципліни.

Обсяг часу відведений викладачу для проведення консультацій з конкретної дисципліни, визначається навчальним планом.

Види консультацій

- Групові – передбачають роботу в дидактичній системі «група», «малі групи».
- Індивідуальні – передбачають роботу з окремими студентами.

Методи

Лекція, розв'язування вправ, виконання графічних робіт, робота з підручником.

Вимоги до консультаційних занять

1.Призначення:

- поглибити знання студентів з вивчаючої дисципліни;
- дати відповіді студентам на незрозумілі або неясні питання;
- дати відповіді на застосування теоретичних положень до розв'язання практичних вправ.

2.Вимоги:

- викладач зобов'язаний дати пояснення на запитання студента;
- консультація проводиться в закріпленій аудиторії;
- консультація проводиться після занять, у дні і години передбачені графіком;
- консультація проводиться по теоретичних і практичних заняттях.

3.Якісні характеристики:

- високий науковий рівень;
- високий організаційний рівень;
- якість засвоєння студентами матеріалу;
- невеликі затрати часу.

6. Організація самостійної роботи студентів

Згідно з положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом, важливою частиною процесу підготовки фахівців. Це особлива форма навчальної діяльності, спрямована на формування самостійності студентів і засвоєння ними сукупності знань, вмінь, навиків.

Форми, методи та методичне забезпечення самостійної роботи студентів регламентуються «Положенням про організацію самостійної роботи студентів під керівництвом викладача», схваленим педагогічною радою та затвердженим директором технікуму, наказ № 76-О від 02.09.2013 р.

7. Методи навчання

7.1 Поняття про методи навчання

Методи навчання визначають спосіб передачі знань і розвиток в студентів умінь і навичок. Це спосіб дії викладача по відношенню до студента під керівництвом викладача.

Метод навчання розглядається як шлях, за допомогою якого викладач організовує, спрямовує, керує роботою студентів щодо оволодіння ними основами наук.

У педагогічній літературі, поряд з терміном „метод” зустрічається термін „прийом”, тобто деталь методу.

„Засіб навчання” - це те, за допомогою чого здійснюється навчання: книги, словники, наочні посібники, технічні засоби. Під час вибору методів навчання необхідно брати до уваги наступні чинники:

1. Можливість конкретних методів у реалізації поставленої конкретної мети і завдань уроку.
2. Відповідність методів до специфіки навчального предмета, змісту і обраних форм організації навчання.
3. Використання найбільш інтенсивних методів навчання, які сприяють економії часу студента.
4. Освітній підхід: допомога у формуванні особистісного широкого спектру поглядів індивіда, а не нав'язування „правильного”.
5. Андрагонічний підхід: системне використання особливостей навчання дорослих.
6. Розвиваючий підхід: формування вміння думати, мислити і використовувати знання, а не лише знати.
7. Широке залучення до навчального процесу власного досвіду студента.
8. Поєднання активних групових методів навчання.

7.2 Методи навчання в залежності від характеру пізнавальної діяльності студента

Методи навчання за характером пізнавальної діяльності

Діяльність викладача	Діяльність студента
<i>Пояснювальний метод</i>	
Пред'явлення інформації різними способами.	Сприйняття знань. Усвідомлення знань. Запам'ятовування (переважно довільне).
<i>Репродуктивний метод</i>	
Складання, пред'явлення завдань на відтворення знань і способів інтелектуальної, практичної діяльності. Керівництво і контроль за виконанням.	Актуалізація знань. Відтворення знань і способів дії за зразком, книгою, технічними засобами тощо, довільне і мимовільне запам'ятовування (залежно від характеру завдання).
<i>Метод проблемного викладу</i>	
Постановка проблеми і розкриття доказового шляху її вирішення.	Сприйняття знань. Усвідомлення знань і проблеми. Увага до послідовності і контроль за ступенем переконливості вирішення проблеми. Прогнозування наступних кроків розв'язання. Запам'ятовування (в значній мірі мимовільне).
<i>Частково-пошуковий (евристичний) метод</i>	
Постановка проблем. Складання, пред'явлення завдань на виконання окремих етапів розв'язання інтелектуальних і практичних завдань. Планування кроків розв'язання. Керівництво діяльністю (корекція і створення проміжних проблемних ситуацій).	Сприйняття завдання, що складає частину загальної проблеми. Осмислення умов завдання. Актуалізація знань та шляхи вирішення схожих завдань. Самостійне вирішення частини проблеми. Самоконтроль у процесі вирішення, перевірка результатів. Перевага мимовільного запам'ятовування матеріалу. Відтворення ходу розв'язання і його самостійне обґрунтування.
<i>Дослідницький метод</i>	
Складання, пред'явлення проблемних завдань для пошуку рішення.	Сприйняття проблеми або самостійне бачення її, усвідомлення умов проблеми.

7.3 Характеристика окремих методів навчання

1.Словесні методи (метод усного викладання знань):

- Розповідь;
- Художня розповідь;
- Науково-популярна розповідь;
- Розповідь-опис;
- Пояснення;
- Лекція;
- Бесіда – вступна, повідомляюча, бесіда-повторення, контрольна, евристична, катехізична.

2.Дискусія, диспут.

3. Диспут – це публічна суперечка, обговорення будь-якого питання.

4. Метод драматизації.

5. Метод самостійної роботи студентів:

- Робота з книгою: складати план прочитаного; конспектування прочитаного, зіставляти зміст тексту з поясненням викладача; пояснювати й узагальнювати матеріал кількох параграфів, розумітися у висновках і формулах, робити висновки з опрацьованого матеріалу, виділяти в тексті основні структурні елементи знань; систематизувати викладені факти, класифікувати поняття та інші елементи наукових знань і самостійно вивчати розділи матеріалу, працювати з малюнками, таблицями, графіками і здобувати при їх допомозі необхідну інформацію, ставити потрібні питання: Хто? Що? Коли?

- Написання рефератів;

- Розв'язування задач;

- Виконання розрахунків;

- Виконання графічних вправ і завдань.

- Наочні методи навчання:

- спостереження;

- ілюстрація і демонстрація.

6. Практичні методи навчання (методи по використанню знань на практиці):

- письмові;

- усні;

- тренувальні;

- контрольні вправи;

- лабораторні роботи;

- графічні роботи.

7. Методи перевірки і оцінки знань, умінь і навичок студентів:

- спостереження за роботою студентів;

- усне опитування;

- контрольні роботи;

- програмний контроль;

- тренування;

- захист творчих робіт;

- захист курсових робіт;

- захист дипломних проектів.

7.4 Класифікація методів навчання, що відповідають двобічному процесу – бінарна

Бінарні методи навчання		
№	Методи навчання	Методи учіння
1	Інформаційно – повідомлюючий	Виконавчий
2	Пояснювальний	Репродуктивний
3	Інструктивно – практичний	Практичний
4	Пояснювально – спонукальний	Частково – пошуковий
5	Спонукальний	Пошуковий

7.5 Логічний аспект класифікації методів навчання

Якщо розглядати методи навчання як логічний шлях навчальної роботи, то називають такі методи:

- аналітичний (розклад цілого на частини);
- синтетичний (об'єднання частин і аналіз цілого);
- індуктивний (логічний перехід від загального до окремого);
- метод аналогій (висновок на основі уподобань поодиноких подій);
- метод отримання відвідних даних (отримання нових знань на основі раніше добутих).

8.Контроль та оцінювання знань студентів

Контроль та оцінювання знань студентів регламентується «Положенням про критерії оцінювання знань студентів», схваленим педагогічною радою та затверджені директором технікуму, наказ № 76-О від 02.09.2013 р.

9.Організація практичного навчання

Невід'ємною складовою частиною навчального процесу є практична підготовка студентів. Організація, зміст та методика проведення всіх видів практики студентів регламентується наскрізною програмою практик та «Положенням про проведення практики студентів Полтавського будівельного технікуму транспортного будівництва», затвердженим наказом № 76-О від 02.09.2013 р.